

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

Fimean lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimealta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 111/2025 vp). Valiokunta on pyytänyt Fimeaa ottamaan kantaa hallituksen esityksestä välittyvään käsitykseen, että osa apteekkeista ei välttämättä voi sopeuttaa toimintaansa sekä siihen, millaisia apteekkeja (suuruus, maantieteellinen jakauma) näiden arvioidaan olevan. Lisäksi lausunnossa pyydetään ottamaan kantaa lainmuutosten mahdollisiin vaikutuksiin lääkkeiden saatavuuteen.

Fimea kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu asiassa yhteenvetona seuraavaa:

- Ehdotetut muutokset lisäävät apteekkiverkoston supistumisen ja lääkkeiden alueellisen saatavuuden heikkenemisen riskiä. Myös kansalaisten mahdollisuus saada yhdenvertaisesti terveyspalveluita voi vaarantua.
- Lailla turvattu lääkkeiden alueellinen huoltovarmuus voi heikentyä, jos apteekki joutuu lopettamaan toimintansa.
- Apteekkien mahdollisuudet sopeuttaa toimintaansa ovat rajalliset, sillä keinovalikoimaa eli lääkkeiden hinnoittelua, lääkevaraston kokoa, henkilökunnan määrää ja osaamista sekä aukioloaukoja säädellään vahvasti lailla. Apteekkareiden omaisuuden suojaa tulee tarkastella erityisen huolellisesti. Ehdotetut toimet rajoittavat omistajan oikeutta käyttää omaisuuttaan normaalisti ja aiheuttavat taloudellisia tappioita esimerkiksi apteekin sulkemisen yhteydessä.

Yksityiskohtaisempi lausunto:

Muutoksen vaikutukset lääkkeiden saavutettavuuteen ja saatavuuteen

Fimea haluaa tarkentaa, että lääkkeiden saatavuuden ja saavutettavuuden käsitteiden osalta tapahtuu usein väärinymmärryksiä. Lääkkeiden saatavuus vaarantuu, jos lääkevalmistetta ei saada Suomeen riittävästi kysyntään nähden.

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

Lääkkeiden vähittäismyyntiverkostolla ei juurikaan ole vaikutusta lääkkeiden saatavuuteen Suomessa, ellei kyseessä ole nimenomaan apteekissa valmistettava lääkevalmiste eli niin sanottu ex tempore -lääkevalmiste. Lääkärit määräävät nykyisin vain vähän ex tempore -valmisteita, mutta erilaisissa kriisitilanteissa niiden merkitys voi kasvaa.

Vähittäismyyntiverkostolla on sen sijaan merkittävä vaikutus lääkkeiden saavutettavuuteen eli siihen, kuinka läheltä ja helposti lääkettä tarvitseva potilas saa lääkkeensä hankittua. Saavutettavuus vaikuttaa toisin sanoen lääkkeiden alueelliseen saatavuuteen. Lääkkeiden saavutettavuuteen vaikuttavat esimerkiksi jakeluverkoston kattavuus ja aukioloajat sekä lääkkeen hinta ja korvattavuus.

Hallituksen tavoitteena ovat maanlaajuisen apteekkiverkoston säilyminen sekä apteekkipalveluiden ja lääkkeiden hyvä saavutettavuus. Tavoitteiden tulisi toteutua myös esitettyjen säästötoimenpiteiden jälkeen, mutta nyt käsiteltävänä olevat muutokset lisäävät merkittävästi apteekkiverkoston supistumisen riskiä ympäri Suomen.

Esitetty säästötavoite (nettovaikutus keskimäärin –43 000 €/apteekki) on kokoluokaltaan suuri. Se toteutettaisiin hyvin nopeasti edellisten, vuonna 2023 tehtyjen apteekkitoimintaan kohdistuneiden leikkausten jälkeen, joten apteekkeilla on ollut hyvin vähän aikaa sopeutua edelliseen muutokseen ja toiminnan sopeuttamiseen. Nyt esitetyillä muutoksilla tulee olemaan välillisiä vaikutuksia myös muihin terveydenhuollon kustannuksiin, mikäli apteekkeja paikkakunnan viimeisenä terveydenhuollon lähipalveluna suljetaan.

Esitettyjen muutosten jälkeen 45 apteekin (7 prosenttia kaikista apteekkitoimipisteistä) toiminta olisi vuosien 2023–2024 tilastotietojen perusteella tappiollista. Näiden apteekkien tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja on negatiivinen. Suurimmillaan apteekkikohtainen tappio olisi yli 400 000 euroa. Näistä 45 apteekista 19 on tappiollisia jo ennen esitettyjä muutoksia. Tappiolliset apteekit sijaitsisivat 15 eri hyvinvointialueella (taulukko 1).

Edellä mainittujen lisäksi alle 100 000 euron tuloksen apteekkeja olisi yhteensä 89 (14 prosenttia kaikista apteekkitoimipisteistä). Apteekit sijaitsisivat 21 eri hyvinvointialueella (taulukko 1). Alle 100 000 euron tuloksesta apteekkarille ei jää verojen ja apteekin hankintaan otetun lainan lyhennysten jälkeen

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

käytännössä palkkaa omasta työstään, mikä luonnollisesti vaarantaa apteekin toiminnan jatkuvuuden.

Kahdeksalla tappiollisen tai alle 100 000 euron tuloksen apteekilla on satoja, muutamilla yli 1 000 koneellisen annosjakelun asiakasta, jotka ovat sidottuja kyseiseen apteekkiin. Osa näistä apteekeista ovat paikkakuntansa ainoita. Annosjakeluasiakkaiden siirtäminen toiselle apteekille saattaa vaatia julkisen kilpailutuksen ja vie aikaa. Pahimmillaan tämä aiheuttaa potilaille lääkityskatkoksen. Lääkkeiden koneellisessa annosjakelussa asiakkaan lääkkeet jaellaan ottoajankohdan mukaisesti kerta-annoksiin tyypillisesti kahden viikon erissä.

Apteekkiverkosto on supistunut jo ennen kaavailtuja muutoksia. Vuosina 2023–2024 suljettiin yksi apteekki ja seitsemän sivuapteekkia. Kuluvana vuonna on suljettu kaksi sivuapteekkia, ja yli kymmenen sivuapteekin sulkemisesta on oltu Fimeaan yhteydessä. Vuosina 2021–2022 toimintansa lopetti vain yksi sivuapteekki. Lisäksi apteekkilupien hakijamäärät ovat viime vuosina vähentyneet. Mikäli apteekkiluvalla ei ole yhtään hakijaa, Fimea harkitsee apteekin muuttamista sivuapteekiksi. Ääritapauksessa apteekin toiminta loppuu kokonaan.

Apteekin poistuminen alueelta konkretisoituisi huoltovarmuuden heikkenemisenä erityisesti, jos kyseessä olisi paikkakunnan ainoa apteekki ja välimatka seuraavaan lähimpään apteekkiin olisi pitkä.

Fimea kiinnittää huomiota esityksen potentiaalsiin ongelmiin, kun huomioidaan perustuslain 6 §:n takaama yhdenvertaisuus sekä 19 §:n 3 momentin mukainen julkisen vallan velvollisuus turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Ehdotettujen lakimuutosten aiheuttama riski apteekkipalveluiden merkittävästä vähentymisestä sekä lääkkeiden alueellisen saatavuuden heikkenemisestä on mahdollisessa ristiriidassa kyseisten velvoitteiden kanssa. Kansalaisten yhdenvertainen oikeus riittäviin terveyspalveluihin tulisi huomioida esityksen jatkokäsittelyssä.

Vaikutukset lääkkeiden huoltovarmuuteen

Läkelain 55 §:n mukaisesti apteekkien on pidettävä varastossa vähintään kahden viikon keskimääräistä tarvetta vastaava määrä lääkkeitä, lääkkeiden käyttöön tarvittavia välineitä ja tarvikkeita ja sidetarpeita. Varastointivelvoitteen

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

piirissä ovat hinnaltaan alle 1 000 euron lääkkeet, mutta apteekeilla on velvoite huolehtia myös harvinaisten ja yli 1000 euroa maksavien lääkkeiden saatavuudesta alueellaan.

Mikäli apteekki joutuisi lopettamaan toimintansa, apteekkipalveluiden saatavuus ja sen myötä lääkkeiden alueellinen huoltovarmuus voi heiketä oleellisesti erityisesti reseptilääkkeiden osalta.

Apteekkien mahdollisuudet sopeuttaa toimintaansa

Taloudellisissa vaikeuksissa olevan apteekin liiketoiminnan sopeuttaminen on haastavaa, sillä kohonneita kustannuksia ei ole mahdollista siirtää myytävien tuotteiden, tässä tapauksessa lääkkeiden, hintoihin kuten muussa liiketoiminnassa. Lääkkeiden hintoja säännellään lääketaksasta annetulla valtioneuvoston asetuksella (713/2013).

Lääkkeiden osuus apteekkien kokonaisliikevaihdosta on ollut jo pitkään yli 90 prosenttia, joten vapaasti hinnoiteltavilla tuotteilla (noin 6 prosenttia kokonaisliikevaihdosta) ei välttämättä pysty kompensoimaan kustannusten nousua riittävästi.

Lääkevaraston supistaminen sopeuttamiskeinona ei ole mahdollista, sillä lääkelain mukaisesti apteekeilla tulee olla kahden viikon lääkevarastot (sekä itsehoito- että erityisesti reseptilääkkeistä normaalin asiakaskuntansa tarpeisiin).

Apteekkien sopeuttamiskeinoja ovat siten lähinnä aukioloaikojen muutokset ja henkilökunnan vähentäminen.

Fimea kiinnittää huomiota siihen, että lääkelaki asettaa rajoitteita myös apteekkien aukioloaikojen ja henkilökunnan määrän supistamisen käyttämiseen sopeuttamiskeinona. Lääkelain 55 §:n 2 momentin mukaan apteekkia ja sivuapteekkia on pidettävä avoinna siten, että lääkkeiden saatavuus on turvattu. Lisäksi lääkelain 56 §:n 1 momentin mukaan apteekissa ja sivuapteekissa tulee olla tarpeellinen määrä farmaseuttisen tutkimuksen suorittanutta henkilökuntaa. Apteekin aukioloajat sekä henkilökunnan määrä eivät siten ole täysin apteekkarin omassa harkinnassa.

Myös apteekin toimitilakustannuksia voidaan pyrkiä karsimaan, mutta tarve sijaita keskeisellä ja helposti saavutettavalla paikalla voi rajoittaa tämän

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

sopeuttamiskeinon käyttöä. Lisäksi apteekit voivat siirtää koulutuskustannuksia, investointeja ja toiminnan kehittämistä tuleville vuosille, mutta nämä keinot toimivat vain lyhytaikaisesti. Koulutuskustannusten osalta tulee huomioida, että lääkelain 56 § velvoittaa apteekkarin huolehtimaan henkilökunnan riittävästä täydennyskoulutukseen osallistumisesta.

Apteekkien rajallisten sopeuttamismahdollisuuksien takia Fimea haluaa kiinnittää vielä erityistä huomiota apteekkareiden perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan. Kun huomioidaan rajalliset mahdollisuudet sopeuttaa apteekin toimintaa kannattavaksi, tulisi harkita, loukkaavatko nyt säädettävät toimet omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttämiseen.

Hallituksen esityksessä omaisuuden suojaan kohdistuvia vaikutuksia on pyritty rajoittamaan muun muassa säätämällä mahdollisuudesta sulkea apteekki apteekkiluvasta luopumisen yhteydessä. Fimea kiinnittää tämän mahdollisuuden osalta erityistä huomiota siihen, että apteekkarin tosiasialliset mahdollisuudet arvioida ennakoiden sulkemisen välttämättömyyttä ja taloudellisia seurauksia ovat rajalliset. Sulkemisen seurauksena apteekkiin tehdyt investoinnit saattavat jäädä apteekkarin tappioksi, mikä tulisi myös huomioida kokonaisuutta ja omaisuuden suojaa tarkasteltaessa.

Investointien suuruus rajoittanee myös esitetyn muutoksen todellista sovellettavuutta. Apteekkien lääkevaraston keskimääräinen arvo on noin 240 000 euroa, osakeyhtiöiden keskimääräinen tavaravaraston arvo noin 190 000 euroa. Tämän lisäksi apteekit tekevät tiloihin liittyviä kiinteitä investointeja, joiden tarkempi määrä ei ole Fimean tiedossa. Leipäteksti sisennettynä

Taulukko 1. Tappiollisten ja alle 100 000 euron tuloksen apteekkien sijoittuminen hyvinvointialueille hallituksen esityksen mukaisten muutosten jälkeen. Laskelma perustuu vuosien 2023–2024 apteekkien taloustietojen keskiarvoihin.

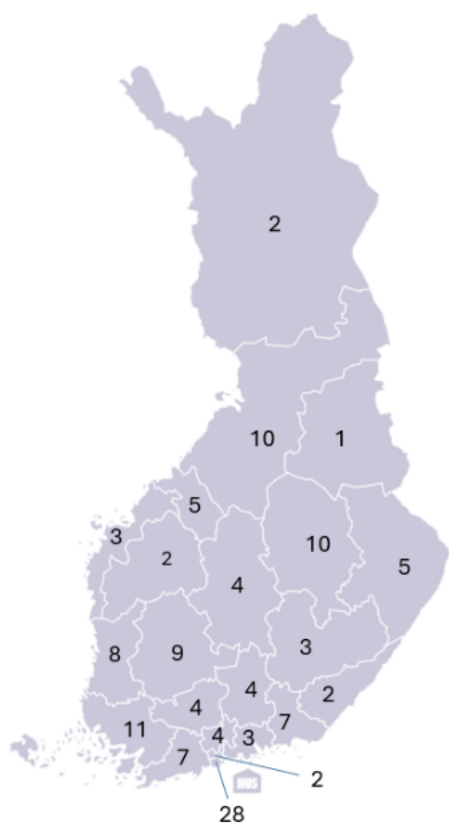
Tulos toimien jälkeen	alle 0 €	0–100 000 €	yhteensä
Helsingin kaupunki	12	16	28
Satakunta	0	8	8
Pohjois-Pohjanmaa	3	7	10
Kymenlaakso	1	6	7
Pohjois-Savo	4	6	10

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

Pohjois-Karjala	0	5	5
Kanta-Häme	0	4	4
Keski-Suomi	0	4	4
Länsi-Uusimaa	3	4	7
Pohjanmaa	1	4	5
Varsinais-Suomi	7	4	11
Etelä-Savo	0	3	3
Keski-Pohjanmaa	0	3	3
Pirkanmaa	6	3	9
Päijät-Häme	1	3	4
Itä-Uusimaa	1	2	3
Keski-Uusimaa	2	2	4
Lappi	0	2	2
Etelä-Karjala	1	1	2
Etelä-Pohjanmaa	1	1	2
Vantaa ja Kerava	1	1	2
Kainuu	1	0	1
yht. apteekkeja	45	89	134

Lausunto

14.10.2025

Dnro FIMEA/2025/005861-2

Allekirjoitukset

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Eija Pelkonen

Ylijohtaja

Leena Reinikainen

Kehittämisasiantuntija

leena.reinikainen@fimea.fi

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

PL 55, 00034 FIMEA

Puh. 029 522 3341

www.fimea.fi

Y-tunnus 0921536-6

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Ärende / Case:

FIMEA/2025/005861

Lausuntopyyntö, Eduskunnan perustuslakivaliokunta, HE 111/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Asiakirja / Dokument / Document:

FIMEA/2025/005861-2

Lausunto eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures: